

Arbetsmarknadsdepartementet
a.remissvar@regeringskansliet.se och med
kopia till
a.iu@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss av betänkandet Etableringsboendelagen - Ett nytt system för bosättning av vissa nyanlända (SOU 2025:35)

Er beteckning: A2025/00455

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gotlands län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) tillstyrker i huvudsak utredningens förslag och ser särskilt positivt på ansatsen till ett stärkt barnperspektiv i bosättningssystemet.

Länsstyrelsen är övervägande positiv till den fördelningsprocess för kommunalen som utredningen föreslår. Vi ser att förslagen innebär att kommunernas inflytande över mottagandet stärks, samtidigt som det föreslagna bosättningssystemet blir mer flexibelt och kan hantera både ett högt och lågt mottagande av nyanlända. Länsstyrelsen anser dock att delar av länsstyrelsernas uppdrag i processen gällande kommunal behöver förtydligas.

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag att lägga till bostadstillgång som faktor i fördelnings- och takmodellen för kommunalen.

Länsstyrelsen är positiv till utredningens förslag att etableringsboende ska vara en rättighet för anvisade nyanlända i 36 månader. Däremot anser länsstyrelsen att kommunerna även efter att rätten upphört bör ha möjlighet att erbjuda anvisade nyanlända boende i kraft av etableringsboendelagen. Risker är annars att kommuner som kan och vill bosätta nyanlända längre än 36 månader saknar möjlighet till det.

Länsstyrelsen avstyrker att rätten till etableringsboende villkoras med deltagande i arbetsmarknadspolitiska program.

Länsstyrelsen önskar framföra synpunkter under följande avsnitt.

8 Fördelning av de nyanlända som får omfattas av anvisning till kommun

8.1 Vilka kriterier ska beaktas vid fördelningen?

Länsstyrelsen avstyrker utredningens förslag till nytt kriterium i fördelningsmodellen som avser framtida bostadssituation.

Att införa tillgång på bostäder som faktor i fördelningen av kommunal riskerar att leda till att nyanlända i högre utsträckning anvisas till kommuner med sämre arbetsmarknadsförutsättningar men bättre tillgång på bostäder. Det kan leda till att nyanländas förutsättningar till arbetsmarknadsetablering försämras.

Om kriteriet ändå förs in bör Boverkets underlag för bedömning av bostadsbrist vidareutvecklas för att möjliggöra en analys av bostadsbristen för utrikes födda personer. Då underlaget för bedömning av bostadsbrist enbart fångar bostadsbristen hos dem som bor (kvar) i kommunen bör det statistiska underlag som Boverket ska tillhandahålla kompletteras med underlag som fångar tillgången till hyreslägenheter med rimlig hyra i kommunen.

8.4.1 Fördelningen sker i flera steg

Länsstyrelsen föreslår ett tillägg i etableringsboendeförordningen för att tydliggöra länsstyrelsernas ansvar och för att säkerställa att myndigheten kommer in tidigt i processen. För att ge förutsättningar för en sammanhållen process och dialog bör Länsstyrelsen ha ett utpekat ansvar att sprida information om preliminära tal och komma in tidigare i processen. Enligt 9 § i förslaget om etableringsboendeförordning ska Migrationsverket informera länsstyrelserna och kommunerna om det preliminära utfallet från fördelningsmodellen och det preliminära utfallet från takmodellen. Migrationsverkets uppdrag bör kompletteras med ett uppdrag till länsstyrelserna om att informera kommunerna om fördelningsförfarandet och möjligheten att ange hur många nyanlända de önskar ta emot. Med en mer komplex process bedömer vi att det är för sent att länsstyrelserna kommer in i informationsprocessen först när anvisningstalen redan är fastställda (11 §).

8.4.3 Ett tak för kommuner som önskar en ökad tilldelning

Länsstyrelsen ser positivt på införandet av ett tak i fördelningsmodellen men saknar en mer utförlig konsekvensanalys och ställningstagande i relation till att inte också ha ett "golv". Länsstyrelsen ser en risk med möjligheten att önska, och potentiellt få, 0 i kommunal vilket kan komma att påverka beredskap och kapacitet negativt på längre sikt. Ett tillgodosett önskemål om 0 i kommunal innebär med stor sannolikhet att verksamhet i aktuell kommun avvecklas, vilket riskerar att kunskap och kompetens förloras och beredskapen att ta emot nyanlända försämrats. Detta skulle innebära stora utmaningar vid en större oförutsedd ökning av nyanlända för bosättning.

9 Anvisningsförfarandet

9.7 Länsstyrelsen ska föra dialog med kommunerna för att främja mottagandet

Länsstyrelsen rekommenderar att det uppdrag länsstyrelserna föreslås få i 2016:1363 i stället bör ligga i etableringsboendeförordningen. Det är av vikt att den dialog länsstyrelserna ska föra om kommunernas planering för att ta emot och ordna bostad omfattar helheten i kommunernas mottagande samt insatser till hela gruppen nyanlända. Genom en placering i etableringsboendeförordningen knyts också uppdraget tydligare till länsstyrelsernas uppdrag att följa upp kommunens insatser och mottagande.

10 Etableringsboende

10.2 Kommunerna ansvarar för att ordna etableringsboende

Länsstyrelsen anser att det utifrån ett jämlikhets- och barnrättsperspektiv kan finnas anledning att ställa vissa krav på vilken typ av boendelösningar en kommun ska ordna. För att säkerställa barns rätt till en trygg uppväxtmiljö och göra mottagandet mer jämlikt bör lagen innehålla en bestämmelse som garanterar viss boendekvalitet. Ett minimikrav behöver inte vara oförenligt med kommunens frihet att utforma etableringsboenden utifrån lokala förutsättningar, men samtidigt säkerställa jämlika mottagningsvillkor och att barnets rättigheter till en god boendemiljö säkerställs.

10.3 Nyanlända har en tidsbegränsad rätt till etableringsboende

Förslaget om rätt till etableringsboende i 36 månader bör kompletteras med ett tydliggörande om att kommunerna kan erbjuda anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt eller tidsbegränsat boende under längre tid än tre år. Det skapar möjlighet för nyanlända att bo kvar i sin anvisningskommun även efter att den föreslagna treåriga rätten till etableringsboende har löpt ut. På så sätt bevaras kommunernas möjlighet att arbeta med långsiktiga boendelösningar, vilket är en styrka med dagens bosättningslag. Det är Länsstyrelsens uppfattning att långsiktigt hållbara boendelösningar för anvisade nyanlända är en grundläggande förutsättning för nyanländas integration.

Många kommuner erbjuder idag anvisade nyanlända långsiktiga boendelösningar, genom exempelvis tillsvidarekontrakt. Länsstyrelsens uppfattning är att kommunerna erbjuder dessa boendelösningar i kraft av bosättningsuppdraget i bosättningslagen, som inte är tidsbegränsat. Om kommunens uppdrag att bosätta nyanlända begränsas till 36 månader kan det bli svårare att erbjuda nyanlända bostad längre än så, även i de fall kommunen vill och kan erbjuda långsiktiga boendelösningar. Kommunerna kommer att behöva motivera boendelösningar som är längre än 36 månader utifrån andra regelverk, vilket kan medföra svårigheter. Som utredningen konstaterar kan föreslagen tidsgräns bli normerande och på så sätt leda till att nyanlända erbjuds kortare boendelösningar än idag. Det kan leda till att nyanländas förutsättningar att få ett långsiktigt hållbart boende försämras, vilket i sin tur kan påverka integrationen negativt.

10.6.2 Om den nyanlände inte aktivt bidrar till sin etablering i arbets- och samhällslivet

Länsstyrelsen avstyrker förslaget som innebär att den nyanländes rätt till etableringsboende ska kunna upphöra i förtid om den nyanlände inte är anvisad till arbetsmarknadspolitiska program, eller har fått sin anvisning till ett sådant program återkallad till följd av omständigheter som den nyanlände råder över. Att inte delta i arbetsmarknadspolitiska program utan giltigt skäl medför redan idag tydliga konsekvenser för den enskilde. Individen kan förlora ersättningen för deltagande i programmet, och även rätten till ersättning enligt Socialtjänstlagen kan påverkas. Det framstår som rimligt att konsekvenserna av bristande deltagande i programmen

knyts till ersättningarna för programmen. Då det är en kännbar konsekvens är behovet av ytterligare incitament för deltagande små.

Utredningen konstaterar också att en stor majoritet av målgruppen för programmen redan deltar. Förslaget kan därför antas ha begränsade positiva effekter på målgruppens deltagande i programmen.

Samtidigt är en trygg och långsiktigt hållbar bostad en viktig förutsättning för integration, inte minst för barn. Ett villkorande av etableringsboenden för hela målgruppen innebär en otryggare bostadssituation, som kan förstärka upplevelser av utsatthet och utanförskap. Det kan ha negativa konsekvenser för nyanländas integration samt innebära merarbete och kostnader för kommunerna.

11 Förslag om stöd, information och uppföljning

11.1 Kommuner ska erbjuda stöd i att söka bostad

Länsstyrelsen ser det som positivt att utredningen lyfter att stödet främst bör syfta till att leta boende i samma kommun och bara när individen själv uttrycker att den vill flytta till annan kommun.

Länsstyrelsen anser att det bör tydliggöras att kommunens stöd i att söka bostad relaterar till kommunens bostadsförsörjningsansvar och arbete för att motverka hemlöshet och problem kopplat till utanförskap. Idag förekommer att kommuner stöttar i att hitta bostadslösningar i andra kommuner och län när tidsbegränsade kontrakt löper ut. Det gäller särskilt om den egna bostadsförsörjningen inte möter invånarnas bostadsbehov. Här finns en risk att kommuner aktivt medverkar till bosättning i annan kommun, ofta kallat "social dumpning". Med fördel kan kommunens ansvar för att erbjuda stöd i att söka bostad även kompletteras med en skrivning som tydliggör att kommunen också ska erbjuda andra insatser som stärker nyanländas förutsättningar att kunna få och behålla en bostad.

11.3 Länsstyrelsen ska följa upp kommunernas ansvar för att ordna etableringsboende

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om nytt uppdrag till länsstyrelserna att följa upp kommunernas ansvar för etableringsboende. Länsstyrelsen föreslår dock att uppföljningsansvar gällande etableringsboende bör regleras i 4 kap.

etableringsboendeförordningen i stället för i förordning (2016:1363). Därigenom knyts det uppföljande uppdraget av etableringsboende på ett tydligare sätt till länsstyrelsernas uppdrag i samma förordning om att föra dialog om kommunernas planering för att ta emot och ordna en bostad.

Förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända bör även fortsättningsvis ange den bredare inriktningen för länsstyrelsens uppdrag, vilket ger utrymme och flexibilitet att över tid anpassa länsstyrelsens uppföljning av kommunernas mottagande utifrån nationella prioriteringar och regionala behov.

Det kan också övervägas att i 9 och 10 §§ hänvisa till förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlännningar, för att än mer synliggöra att länsstyrelsernas uppföljande uppdrag omfattar hela gruppen flyktingar och skyddsbehövande som beviljats uppehållstillstånd.

18 Konsekvensutredning

18.7.3 Konsekvenser för statens finanser – Länsstyrelserna

Länsstyrelsen invänder mot utredningens förslag att anslagen till länsstyrelserna ska minska med 30mkr per år. Länsstyrelsen anser att minskningen inte är motiverad, mot bakgrund av den förändrade roll myndigheten föreslås få i bostätningssystemet. I betänkandet hänvisas till minskad roll och insats, att länsstyrelserna inte fortsatt ska fatta beslut om kommunal. I nuvarande system är beslutet om kommunal endast en liten del av länsstyrelsernas arbete.

Länsstyrelserna lägger stor vikt på dialoger med kommunerna och information. Det arbetet är oberoende av antalet nyanlända som ska anvisas. Länsstyrelsen bedömer att uppdraget att informera och hantera kommunernas önskemål om antalet nyanlända en kommun vill ta emot är arbete med information till samt dialog med kommunerna är den huvudsakliga arbetsbelastningen, ett uppdrag som i stor utsträckning kvarstår även genom det nya förslaget. En minskning av anslaget skulle ha stor påverkan av arbetet.

Länsstyrelsen anser därför att anslaget inte bör minskas med 30 mnkr.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tf. länsråd Jesper Andersson med handläggare Suzanne Barton som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post gotland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Gotlands län, 621 85 Visby, eller ring vår växel 010-223 90 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/gotland.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/gotland/personuppgifter